

IZLOŽBA "BOSNA I HERCEGOVINA U SREDNJEM VIJEKU"

Krunoslava Topolovac

Zemaljski muzej BiH u Sarajevu

Petog maja 1978. god, u okviru obilježavanja 90-godišnjice postojanja i djelovanja Zemaljskog muzeja BiH u Sarajevu, u prostorijama muzeja otvorena je nova stalna izložba "Bosna i Hercegovina u srednjem vijeku". Izložbu su postavili dr Pavo Andjelić i Nada Miletić prema projektu prof. ing. arh. Živojina Vekića i Miroslava Antonića.

U usporedbi s prijašnjom srednjovjekovnom izložbom - koja je bila postavljena u ovom muzeju još 1913. godine, a preuredjena je prvi put 1947. god. i zatim ponovo 1952. i 1963. god. - nova je izložba tri puta veća; zaprema površinu od ukupno 360 m². Izložba je suvremeno postavljena, a ipak maksimalno prilagođena klasicističkom enterijeru zgrada Zemaljskog muzeja.

Izložba "Bosna i Hercegovina u srednjem vijeku" postavljena je u tri međusobno povezane sale na katu zapadnog krila zgrade Arheološkog odjeljenja. U prvoj sali predstavljen je period od VI do XII vijeka, u drugoj period od XII do XV vijeka, a u trećoj su sali izloženi spomenici arhitekture i klasike iz perioda XII do XV vijeka.

Razdoblje od VI do XII vijeka veoma je slabo osvijetljeno historijskim izvorima. Zbog toga arheološki spomenici koji su se sačuvali iz toga vremena imaju posebnu vrijednost. Ti spomenici predstavljaju dragocjenu gradju za izučavanje materijalne kulture, duhovne kulture i velikih promjena koje su u to vrijeme nastale u etničkoj strukturi stanovništva, u društvenim odnosima, političkoj organizaciji i ekonomici.

Medju izloženim eksponatima u toj sali mogu se vidjeti primjerci keramike, oružja, nakita, fragmenti kamene plastike, te najstariji

južnoslavenski pisani spomenici nastali na tlu Bosne i Hercegovine. Uz produkte domaće proizvodnje nalaze se i predmeti stranog porijekla - bizantskog ili franačkog, zatim predmeti proizvedeni u radionicama dalmatinskih gradova, pa i malobrojni nalazi koji svjedoče o kratkotrajnom boravku Avara i Gota u tim krajevima u doba velike seobe naroda.

Ekspoziti su raspoređeni u grupe prema lokalitetima i kronološki. Predstavljani su svi važniji do sada istraženi arheološki lokaliteti iz toga perioda koji se mogu podijeliti u tri osnovne kategorije - naselja, sakralni spomenici i nekropole. Posmatrano kronološki, pri tome se uočavaju tri faze. Prva faza obuhvaća VI i početak VII vijeka, odnosno vrijeme prelaska iz kasne antike u srednji vijek. Drugu fazu čini razdoblje od VII do IX vijeka, kad se na tlu današnje Bosne i Hercegovine definitivno naseljavaju južnoslavenska plemena. Treća faza obuhvaća doba od sredine IX do XII vijeka koje obilježava formiranje novih slavenskih društveno-političkih zajednica i razvoj ranofeudalnih odnosa u tim krajevima.

Period od XII do XV vijeka predstavljen je u drugoj sali, i to tematski.

Prvu temu čini privreda. Kao posebne zaokružene cjeline u njoj su predstavljene: poljoprivreda, rudarstvo, zanatska proizvodnja na selu i u gradu, trgovina i novčani promet.

Druga je tema oružje i način ratovanja. Izloženi su različiti primjerci srednjovjekovnog hladnog i vatrenog oružja, od kojih su oni jednostavniji rad domaćih majstora, a luksuzniji su primjerci uvezeni iz Dubrovnika i srednje Evrope.

Treća tema ilustrira razvoj pismenosti u Bosni i Hercegovini u srednjem vijeku. Izloženi su epigrafski spomenici, povelje i iluminirani kodeksi, pri čemu su predstavljena sva tri pisma koja su u to vrijeme bila u upotrebi u Bosni i Hercegovini - ćirilica, glagolji-

ca i latinica.

Prikladnim kartama, crtežima i legendama predstavljeni su teritorijalno-politička organizacija i proces širenja srednjovjekovne bosanske države, određeni simboli i prizori iz svakodnevnog života.

Posljednja, treća sala namijenjena je spomenicima arhitekture i plastike iz perioda od XII do XV vijeka. Na žalost, u Bosni i Hercegovini nije se do danas sačuvao u cjelini nijedan spomenik srednjovjekovne arhitekture. Oštetili su ih ratovi i požari, a dokrajčio zub vremena. Zato se u toj sali mogu vidjeti samo fragmenti kamene plastike i fragmenti fresaka, otkriveni najvećim dijelom u toku istraživanja pojedinih arheoloških lokaliteta. Ali crteži i rekonstrukcije dočaravaju posjetiocima nekadašnji izgled tih spomenika.

Posebnu pažnju zaslužuju nalazi i rezultati arheoloških istraživanja grada Bobovca koji je svojedobno bio prijestolni grad srednjovjekovne bosanske države i istaknuto žarište kulture.

Uz kompleks vladarskog dvora na Bobovcu i u Kraljevoj Sutjesci, kao značajnije cjeline u toj su sali predstavljeni i narodna umjetnost, crkvena arhitektura od XII do XV vijeka i umjetnost jajačkog kulturnog kruga.

Velik broj eksponata na toj izložbi unikatni su primjerci koji se prvi put izlažu. Ti eksponati prikupljeni su u toku sistematski organiziranih istraživanja srednjovjekovnih arheoloških lokaliteta u SRBiH.

Novi postav arheološkog odjela Zemaljskog muzeja u Sarajevu.